

14 אוגוסט 2019
י"ג אב תשע"ט

לכבוד :

גבי רעות שאער
המחלקה המשפטית
האגודה לזכויות האזרח בישראל

הנדון: הקצאת תקציבים להרחבת היצע המסגרות המוכרות במגזר הערבי
סימוכין: מכתבך מיום 31.7.2019

שלום רב,

1. משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים רואה חשיבות רבה בקידום מערך מעונות היום והמשפחתונים לגילאי לידה עד 3, ומשקיע משאבים ומאמצים רבים בפעולות להרחבת היצע מסגרות אלה, לכלל המגזרים בישראל, ולמגזר הערבי בפרט. ב-3 השנים האחרונות אנו עדים לתנופת בנייה מסיבית שנובעת ממאמצים המושקעים הן בהשגת תקציבים והן בצעדים להאצת הבנייה על ידי הרשויות המקומיות, ועל כך יעידו למעלה מ-300 מעונות יום שנבנו מאז.
2. במסגרת פעולות אלה, הושגו תקציבים בהיקפים משמעותיים ביותר – 350 מלש"ח בכל אחת מהשנים 2017-2019 לטובת בניית מעונות יום חדשים, כאשר מסכומים אלה משוריינים 55% למגזר הערבי, מגזר חרדי ורשויות מאשכולות חברתי-כלכלי 1-4. השיריון למגזר הערבי עומד על 25%, וזאת בהתאם להחלטת ממשלה מספר 922.
3. אכן, הקצאת התקציבים מבוססת על מנגנון של 'כל הקודם זוכה' וזאת בכדי להשקיע תקציבים חשובים אלה ברשויות שהסיכוי שהמעונות אכן ייבנו גבוה יותר. אולם, בצד מנגנון זה שוריינו כאמור תקציבים משמעותיים למגזרים ייעודיים, הן בכדי לוודא שרשויות מקומיות המשויכות לאוכלוסיות היעד של זרוע העבודה יקבלו תקציבים לבניית מעונות יום המהווים כלי חשוב לעידוד תעסוקה, ובמיוחד בכדי למנוע מצב של אפליה בין הרשויות המקומיות בשל מחסור בתקציבים, מאפיינים ייחודיים של הרשויות, שיוך לפריפריה ועוד. כך, למשל, רשות מהמגזר הערבי, עם מאפיינים של מחסור בקרקעות ותקציבים, לא תתמודד על תקציב לבניית מעונות יום מול רשות חזקה מהמגזר הכללי, אלא מול רשות אחרת מהמגזר הערבי. בהמשך נציג כי לרוב כלל לא היתה התמודדות בין הרשויות מהמגזר הערבי על תקציבים, אלא ברוב השנים כל רשות מהמגזר הערבי שעמדה בתנאי הסף וביקשה תקציבים קיבלה. בהקשר זה יצוין כי הקדימויות השונות בנוהל הקבועות בסעיף 7 משויכות למגזרים. לכן, הגם שישנה קדימות ליישובי עוטף עזה וקו עימות צפון, היא חלה רק על הרשויות השייכות לאותו מגזר ולא פוגעת בתקציבים המשוריינים למגזרים אחרים. למשל, הקדימות של העיר מטולה היא רק על פני יישובים אחרים מהמגזר הכללי. היא לא קודמת לרשויות מהמגזר הערבי. ובכל מקרה, כאמור קיימות יתרונות תקציב רבות במגזר הערבי.
4. כספים אלה מוקצים לרשויות המקומיות במסגרת נוהל נגיש ומהיר, המאפשר מימון ממשלתי בהיקף שבין 90-100 אחוז מעלות הבינוי, הכרה בעלויות בנייה גבוהות, ללא חסמים בירוקרטיים ועוד.
5. בנוהל זה ניתנת עדיפות למגזרים הייעודיים, ובכלל זה למגזר הערבי באלמנטים הבאים:

- שריון תקציב – בהתאם להחלטת הממשלה שוריינו 25% מתקציבי הבינוי למגזר הערבי.
 - שיעור השתתפות ממשלתי – רשויות מהמגזר הערבי זוכות לשיעור השתתפות ממשלתי של 95% (בניגוד ל-90% במגזר הכללי). יצוין כי רשות שמסיימת את הבנייה תוך 12 חודשים תקבל גם שיעור השתתפות ממשלתי של 100%, בהתאם לקבוע בסעיף 8.4 לנוהל.
 - תשתיות היקפיות – אוכלוסיות ייעודיות, ובכללן רשויות מהמגזר הערבי, יכולות לקבל תקציב נוסף בגין רכיבים שאינם כלולים בנוהל, כגון הכשרת המגרש לבנייה, שיפועים חריגים וכו', בהתאם לקבוע בסעיף 8.5 לנוהל.
6. בפעילות אינטנסיבית חסרת תקדים הוקצו בחודשים הראשונים של 3 השנים האחרונות מאות מיליוני שקלים לטובת בניית מאות מעונות יום חדשים, לכלל הרשויות המקומיות בהתאם לתקציבים המשוריינים לכל מגזר.
 7. עלויות הבנייה חושבו לאחר שיח עם משרד האוצר, המרכז לשלטון מקומי ורשויות מקומיות וכל הגדלה של עלויות אלה תביא בהכרח לצמצום מספר מעונות היום שייבנו. יצוין כי למעט רשויות מקומיות בודדות שעלויות הבנייה שלהן גבוהות בגלל נסיבות מיוחדות, איננו עדים לכך שמדובר בחסם בפני רשויות לקידום הבנייה, במיוחד כאשר מתבצעים הליכים פומביים להקצאת מבני הציבור.
 8. למרות כל האמור לעיל, יודגש כי האחריות והיוזמה, הן להגשת הבקשות והן לקידום הבנייה, הן של הרשות המקומית. אנו עושים מאמצים רבים להסיר חסמים שעולים מעת לעת אולם האחריות לניצול התקציבים היא על הרשות המקומית ולצערנו, ישנן רשויות, חלקן מהמגזר הערבי, שמסיבותיהן לא מנצלות את התקציבים המשמעותיים שהוקצו להן ואינן מקדמות את בניית מעונות היום שקיבלו.
 9. כאמור, בהתאם להחלטת הממשלה אנו משוריינים 25% מתקציב זה לרשויות מהמגזר הלא יהודי, אולם לצערנו לא כולו הוקצה בשל היעדר ביקוש מצד הרשויות המקומיות. כמעט בכל אחת מהשנים האחרונות נותרו תקציבים ששוריינו למגזר הערבי בשל חוסר ביקוש מצד הרשויות המקומיות הערביות. יצוין כי בהתאם להחלטת הממשלה, באפשרות המשרד להסיט תקציבים לא מנוצלים למגזרים אחרים לקראת סוף השנה. ואכן, מאז שנת 2016 תוקצבה בנייתם של כ-70 מעונות יום חדשים במגזר הערבי בעלות של כ-214 מלש"ח, כאשר התקציבים ששוריינו מלכתחילה למגזר הערבי אפשרו הקצאת תקציבים גבוהים הרבה יותר, אולם, כאמור, התקציבים הנותרים הוסטו למגזרים אחרים בשל חוסר ביקוש מצד הרשויות.
 10. גם הקצאת תקציבי התכנון בוצעה תוך שריון תקציבים למגזרים, ובכלל זה שוריינו 25% למגזר הערבי, ולצערנו, גם בהקצאה חד פעמית זו, שכלל לא היו בה חסמים (כל שהרשות היתה צריכה לעשות הוא לבקש תקציב), נותרו תקציבים שהיו משוריינים למגזר הערבי ונאלצו להסיטם למגזרים אחרים. יצוין, כי ההחלטה על הקצאת תקציבי תכנון ייעודיים ליישובי שדרות ועוטף עזה התקבלה בממשלה, והתקציבים הם תוספתיים ולא באים על חשבון הקצאת תקציבי התכנון לכלל הרשויות המקומיות.
 11. כאן המקום לציין, כי האגף פעל במספר ערוצים לגיוס הרשויות המקומיות בכלל, והרשויות הערביות בפרט, למשימה חשובה זו, כולל באמצעות יצירת קשר ישיר עם רשויות לקידום הגשת בקשות ומימוש תקציבים שהוקצו, כך שאנו לא מוצאים לנכון להפעיל מנגנונים נוספים שיעילותם אינה ודאית. הודעות על הקצאות תקציב פורסמו בערוצי התקשורת, הכתובה והאינטרנטית, ובאמצעות הודעות דוא"ל לבעלי תפקידים ברשויות המקומיות. בנוסף, נציגי האגף קראו לרשויות המקומיות מהמגזר הערבי לנצל את התקציבים בטרם יוסטו למגזרים אחרים. מסרים אלה הושמעו בכנסים שבוצעו על-ידי האגף בפריסה ארצית ובוועדות היגוי העוקבות

אחר יישום החלטות ממשלה שונות הנוגעות למגזר הערבי. עוד יצוין, כי האגף עובד בשיתוף פעולה מלא עם המשרד לשוויון חברתי, ועם מנגנונים שהוא מפעיל למיצוי כלים ממשלתיים, בסיוע לרשויות מקומיות מהמגזר הערבי, הן במציאת פתרונות נקודתיים לרשויות מסוימות והן בהנגשת המידע והפעולות שנדרש לבצע בכדי לקבל תקציב ולממשו באופן מיטבי.

12. באשר לטענותיכם ביחס להחלטות הממשלה השונות, נבקש להפנותכם לדברי ההסבר של ההחלטות האמורות המפרטות את הצרכים של היישובים נשוא ההחלטות.

13. לסיכום, המשרד רואה חשיבות רבה בהרחבת היצע המעונות והמשפחתונים בכלל, ובמגזר הערבי בפרט, ובעידוד נשים ערביות להשתלב בשוק העבודה, וימשיך להשקיע מאמצים רבים בקידום משימות חשובות אלה. אנו רואים ברשויות המקומיות שותפות לדרך ומקווים לשיתוף פעולה מצדן למיצוי הפוטנציאל בתקציבי בינוי מעונות היום למגזר הלא יהודי.

בברכה,
מרדכי אלישע,
הממונה על זרוע העבודה

העתק:

- ראש הממשלה, חה"כ בנימין נתניהו
- חה"כ חיים כץ, שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים
- ד"ר אביחי מנדלבליט, היועץ המשפטי לממשלה
- חה"כ גילה גמליאל, השרה לשוויון חברתי
- ד"ר אביגדור קפלן, מנכ"ל משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים
- מר שי באב"ד, מנכ"ל משרד האוצר

